

B.Sc (Home Science)(CBCS Pattern)-Regular-Semester 2017 Sem I
Human Development : Fundamentals of Human Development Paper-II (1T-2)

P. Pages : 3

Time : Three Hours

GUG/S/18/10293

Max. Marks : 60

-
- Notes : 1. All questions are compulsory.
2. Draw neat labelled diagram wherever necessary.

1. a) What do you mean by Human development ? Why do we need to study human development ? Explain. 6
- b) Write in detail prenatal and postnatal periods of development. 6
- OR**
- c) Give note on rate of development and development task. 6
- d) Why human development called a scientific discipline ? Explain. 6
2. a) Define development. Give the list of principles of development. Explain any four principles of development. 6
- b) Write in detail factors influencing growth and development. 6
- OR**
- c) Write in detail role of heredity and environment in development. 6
- d) Write the needs of children. 6
3. a) What do you mean by conception ? Write factors influencing prenatal development. 6
- b) Explain in detail hazards during pregnancy. 6
- OR**
- c) Write in detail care during pregnancy. 6
- d) Write note on birth process & kinds of birth. 6
4. a) What do you mean by creche. Explain in detail programme planning for creche. 6
- b) Define discipline. Write the types of discipline. 6
- OR**
- c) Define play. Give the values of play. 6
- d) What do you mean by play ? Write in detail types and theories of play. 6
5. Write in short **any four**.
- a) Scope of human development. 3
- b) Dimensions of development. 3
- c) Menstrual cycle. 3
- d) Staff of creche. 3
- e) Principles of discipline. 3

*****

B.Sc (Home Science)(CBCS Pattern)-Regular-Semester 2017 Sem I
Human Development : Fundamentals of Human Development Paper-II (1T-2)

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :- 1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2. आवश्यक ठिकाणी आकृती काढा.

1. अ) मानव विकास म्हणजे काय ? मानव विकास विषयाचे अध्ययनाचे महत्व काय आहे ? स्पष्ट करा. 6
ब) जन्म पूर्व आणि जन्मानंतरच्या अवस्थांचे सविस्तर वर्णन करा. 6
- किंवा**
- क) विकासाची गति आणि विकासात्मक कार्यावर टीप लिहा. 6
ड) मानव विकास अभ्यासाची शास्त्रीय शाखा का मानली जाते ? स्पष्ट करा. 6
2. अ) विकासाची व्याख्या द्या. विकासाच्या तत्वांची यादी द्या. विकासाच्या कोणत्याही चार तत्वांना स्पष्ट करा. 6
ब) वाढ आणि विकासावर परिणाम टाकणाऱ्या घटकांचे सविस्तर वर्णन करा. 6
- किंवा**
- क) आनुवंशिका आणि वातावरणाची विकासात भूमिका स्पष्ट करा. 6
ड) बालकांची गरज लिहा. 6
3. अ) गर्भधारण म्हणजे काय ? जन्मपूर्व विकासावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा. 6
ब) गर्भावस्थेच्या धोके सविस्तर लिहा. 6
- किंवा**
- क) गर्भावस्थेत काळजीला सविस्तर लिहा. 6
ड) जन्म प्रक्रिया आणि जन्माच्या प्रकारांवर टीप लिहा. 6
4. अ) पाळणाघर म्हणजे काय ? पाळणाघरासाठी कार्यक्रम नियोजनाला सविस्तर लिहा. 6
ब) शिस्तीची व्याख्या द्या. शिस्तीच्या वेगवेगळ्या प्रकार लिहा 6
- किंवा**
- क) खेळाची व्याख्या लिहा. खेळाचे मुल्य स्पष्ट करा. 6
ड) खेळ म्हणजे काय ? खेळाचे प्रकार आणि सिध्दांत लिहा. 6
5. थोडक्यात लिहा कोणतेही चार.
- अ) मानव विकासाची व्याप्ती. 3
ब) विकासाची पैलू 3
क) मासिक पाळी 3
ड) पाळणाघराचे स्टाफ (कर्मचारी वर्ग) 3
इ) शिस्तीची तत्वे. 3

*****

B.Sc (Home Science)(CBCS Pattern)-Regular-Semester 2017 Sem I
Human Development : Fundamentals of Human Development Paper-II (1T-2)

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

- सूचनाएँ :- 1. सभी प्रश्न हल करना अनिवार्य है ।
2. आवश्यक स्थान पर नामांकित आकृति बनाये ।

1. अ) मानव विकास से क्या तात्पर्य है ? मानव विकास विषय के अध्ययन का क्या महत्व है ? स्पष्ट कीजिये । 6
ब) जन्मपूर्व तथा जन्मपश्चात विकास की अवस्थाओं का विस्तारपूर्वक वर्णन कीजिये । 6

अथवा

- क) विकास की दर तथा विकासात्मक कार्य पर टिप्पणी लिखिये । 6
ड) मानव विकास को अध्ययन की वैज्ञानिक शाखा क्यों कहा जाता है ? स्पष्ट कीजिये । 6
2. अ) विकास को परिभाषित कीजिये । विकास के सिद्धांतों की सूची दीजिये । विकास के किन्हीं चार सिद्धांतों को स्पष्ट कीजिये 6
ब) वृद्धि तथा विकास को प्रभावित करने वाले तत्वों को विस्तार से लिखिये । 6

अथवा

- क) विकास में अनुवांशिकता तथा वातावरण की भूमिका को स्पष्ट कीजिये । 6
ड) बालकों की आवश्यकताओं को लिखिये । 6
3. अ) गर्भधारण से क्या तात्पर्य है ? जन्मपूर्व विकास को प्रभावित करने वाले तत्वों का वर्णन कीजिये । 6
ब) गर्भावस्था की बाधाओं को विस्तार पूर्वक लिखिये । 6

अथवा

- क) गर्भावस्था की देखभाल को विस्तार पूर्वक लिखिये । 6
ड) जन्म प्रक्रिया तथा जन्म के प्रकारों पर संक्षिप्त टिप्पणी दीजिये । 6
4. अ) पालना घर से क्या तात्पर्य है ? पालनाघर हेतु कार्यक्रम नियोजन को विस्तार पूर्वक लिखिये । 6
ब) अनुशासन की परिभाषा लिखिये । अनुशासन के विभिन्न प्रकारों को स्पष्ट कीजिये । 6

अथवा

- क) खेल को परिभाषित कीजिये । खेल के मुल्यों को स्पष्ट कीजिये । 6
ड) खेल से क्या तात्पर्य है ? खेल के प्रकार तथा सिद्धांतों को स्पष्ट कीजिये । 6

5. संक्षेप में लिखिये कोई चार ।

- अ) मानव विकास का अध्ययन क्षेत्र 3
ब) विकास के आयाम 3
क) मासिक चक्र 3
ड) पालनाघर का कर्मचारी वर्ग (Staff) 3
इ) अनुशासन के सिद्धांत 3

*****

